

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Česká rodina na počátku 21. století- postoj k trestání
dětí**

bakalářská práce

Autor práce: Aneta Zdražilová
Studijní program: Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika- vychovatelství

Vedoucí práce: PhDr. Vlastimila Urbanová
Datum odevzdání práce: 3. 5. 2012

Abstrakt

Téma práce a problematika, kterou se věnuje bakalářská práce zní Česká rodina na počátku 21. století- postoj k trestání dětí.

V teoretické části se vyskytuje charakteristika rodiny a její funkce. Součástí je i historický nástin, který poukazuje na vývoj rodiny od středověku, až po současnost. Další kapitola se věnuje výchově, do které patří způsoby a vzory ve výchově. Kapitola poukazující na metody výchovy se rozděluje na dvě části, kam se řadí odměna, ale i tresty jako je fyzický nebo psychický a s nimi i spojená velmi tenká hranice, která rozlišuje neškodný trest od týrání. Další nezbytná část práce je věnována klíčovým dokumentům a snaze po právní stránce chránit dítě. Poslední kapitola srovnává to, jestli je lepší užívat trest psychického formátu nebo spíše fyzického.

Cílem práce je zjistit, jaké jsou postoje vybraných generací (v rámci rodiny) k trestům jako tradičním nástrojům výchovy.

V této práci je uplatněn kvalitativní výzkum. Zkoumaným objektem jsou vícegenerační rodiny (rodiče a prarodiče). Zjišťování informací od respondentů se provádělo za pomoci strukturovaného polostandardizovaného rozhovoru. Dotazování byli rodiče a prarodiče 3 rodin z okresu Třebíč, na jejich názory týkající se výchovy a postojích k trestání dětí. Rozhovor se skládal z 5 předem připravených otázek, na které odpovídalo celkem 12 zástupců jednotlivých rodin.

Výsledky výzkumu potvrdily, že dnešní rodiče svoje výchovné metody od výchovných metod svých rodičů ve větší míře nikterak nepozměnili. Proto nejčastější užívanou praktikou jsou pořád tresty i toho fyzického charakteru. Respondenti ani nesouhlasí s navrhovanou změnou zákona, která by trestání dětí zakazovala, jelikož se obávají, že by to vedlo k přílišné demokracii dětí a rodiče by nad nimi ztratili veškerou kontrolu.

Práce by mohla sloužit pro odborníky, kteří se zabývají problematikou trestů dětí.

Abstract

The topic of this bachelor's thesis is A Czech family at the beginning of the 21st century – the attitude to punishment of children.

The theoretical part deals with the characteristics of a family and its functions. It also includes a historical outline which summarises the development of family since the Middle Ages till present day. The next chapter concerns upbringing and the styles and models thereof. The chapter that describes methods of upbringing is divided into two parts; it covers reward as well as punishment, both physical and psychological and the thin line which separates harmless punishment from abuse. Another essential part of this thesis focuses on crucial documents and the effort to legally protect children. The last chapter compares using physical and psychological punishment and their consequences.

The aim of this thesis is to find out how the selected generations, within the framework of the family, view punishment as a component of traditional upbringing.

This thesis uses qualitative research. The researched objects are represented by multi-generation families (parents and grandparents). To find out the necessary information, a structured semi-structured interview was used. Parents and grandparents from 3 different families from Třebíč were asked about their opinions on upbringing and their views on children punishment.

The results of the research confirmed that present-day parents have not, to a large degree, deflected from the methods of their parents. Therefore, the most commonly used practice is inflicting punishment, including that of a physical nature. The respondents also disagree with the proposed change of law that would prohibit punishment as they appear to fear that it would eventually lead to excessive democracy and parents would lose control over their children.

The work could serve for professionals who deal with the issue of punishment of children.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. 5. 2012

.....

Aneta Zadražilová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Vlastimile Urbanové za rady, které mi poskytla během psaní bakalářské práce.

Také bych ráda poděkovala respondentům, bez kterých by nebylo možné tento výzkum uskutečnit.

V neposlední řadě bych ráda vyjádřila poděkování své rodině, která mi byla v tomto období velikou oporou.

Obsah

Úvod	8
1. SOUČASNÝ STAV	10
1.1 Rodina.....	10
1.1.1 Funkce rodiny	12
1.1.2 Rodina včera a dnes	13
1.2 Výchova	16
1.2.1 Vzory ve výchově	17
1.2.2 Způsob výchovy.....	17
1.2.2.1 Spoluvychovatelé.....	19
1.3 Metody výchovy	20
1.3.1 Odměny	21
1.3.2 Tresty	22
1.3.2.1 Fyzický trest.....	23
1.3.2.2 Psychický trest	26
1.4 Klíčové dokumenty o právním zabezpečení dětí	28
1.4.1 Legislativní změny.....	29
1.5 Fyzický trest versus psychický	30
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
2.1 Cíl práce	32
2.2 Výzkumné otázky	33
3. METODIKA.....	33
3.1 Metody a techniky sběru dat.....	33
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	34
4. VÝSLEDKY	35
4.1 Analýza výsledků.....	35

5. DISKUZE	51
6. ZÁVĚR.....	56
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
8. KLÍČOVÁ SLOVA	62
9. PŘÍLOHY.....	63

Úvod

Předmětem zájmu pro vypracování bakalářské práce bylo téma, o kterém si myslím, že je velmi aktuální a stále diskutované. Proto název práce zní „*Česká rodina na počátku 21. století- postoj k trestání dětí*“

Ačkoliv prosazující práva dětí, jako je i Úmluva o právech dětí (OSN), začaly postupně vznikat teprve po 2. světové válce, tak již ve většině evropských zemí je trestání dětí ve škole i doma zakázáno. Výjimkou zůstává neustále Česká republika. Pro školu sice platí zákaz fyzických trestů, ale v soukromí jsou často ještě na dětech užívány. Česká republika usiluje o následování celosvětového trendu a chce se k ostatním státům Evropy též připojit. Otázkou však zůstává, zda navrhovaná změna zákona je pro rodiče a společnost opravdu nejvhodnější. Já sama nejsem zastáncem fyzických trestů, ale také nejsem ani rodič, a tudíž nemohu říci, jestli výchova bez užití tělesných trestů je opravdu pro rodiče myslitelná. S výchovným procesem mám pouze zkušenosti z odborných praxí, které jsem po dobu svého studia absolvovala. Moje vlastní pedagogická činnost byla téměř minimální, a proto jsem poznatky nabírala zejména od učitelů a vychovatelů, kteří měli s výchovou dětí již dlouholeté zkušenosti. Při nabírání nových poznatků jsem zaregistrovala mnohé reakce při umravňování dětí a bylo na pedagogických pracovnících vidět nebo i dokonce zazněla lítost toho, že nemohou umravnit dítě „*plácnutím*.“ Budou také rodiče litovat, jestli dojde ke změně zákona o zákazu fyzického trestání dětí, stejně tak, jako dnes litují někteří pedagogové?

Cílem mojí práce je proto zmapovat, jaké jsou postoje dnešních rodin k trestům jako tradičním nástrojům výchovy.

Práce je rozdělená do dvou oblastí. První oblastí je teoretická část a druhou oblastí je část praktická.

Teoretickou část budu zaměřovat na základní pojmy týkající se rodiny, výchovy, tělesných trestů, psychických trestů a klíčových dokumentů, které po právní stránce zabezpečují ochranu dětí.

V praktické části budou zkoumaným objektem vícegenerační rodiny (rodiče a prarodiče) z okresu Třebíč. V práci bude uplatněn kvalitativní výzkum, ve kterém bude docházet k zjišťování informací pomocí strukturovaného rozhovoru.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Rodina

Rodina je primární sociální zařízení, ve kterém si členové budují soukromý prostor, který je chrání před ostatním světem a jeho každodenními nástrahami (Možný, 2002). Vzniká manželstvím a umožňuje společné soužití mezi partnery a jejich dětmi, podílí se na vytváření vztahů mezi rodinou a ostatním světem. Rodina jako pojem nemusí být zpravidla chápána vždy stejně.

Rozlišujeme tedy rodinu:

- a) *základní*
- b) *rozšířenou*
- c) *orientační*
- d) *reprodukující se*

Základní rodina je tvořena otcem, matkou a dětmi. Rozšířená rodina je ta, do které patří kromě rodičů a dětí i prarodiče, strýci, tety a další příbuzenstvo. Rodina, ve které se člověk narodí, se nazývá rodina orientační. Poslední dělení uzavírá rodina reprodukující se, čímž se myslí rodina, kterou člověk sám založí při vstupu do manželství (Střelec, 2007).

Současná rodina bývá také pojmenována několika koncepty:

nukleární rodina, či *jádrová rodina*, která se skládá z členů, kteří tvoří její jádro a intimně spolu žijí,

manželská rodina, která je tvořena manželi nebo partnery, jež rovněž tvoří jádro rodiny a jsou i matkou či otcem dětí,

dvougenerační rodina je tvořena generací rodičů a jejich dětí,

intimně vztahová rodina je vyznačovaná citovou blízkostí, projevem lásky a opory k osobám, kteří tvoří nukleární rodinu,

privátní individualizace je spojena s vývojem jedince, který se stává soběstačným a vymaňuje se ze závazků a zvyků, které mu byly předurčené díky dlouholetým tradicím rodiny (Helus, 2007).

V tehdejší evropské společnosti se často obměňovalo z důvodu vysoké úmrtnosti složení manželského páru. Rodič, který ovdověl, zůstat sám nemohl, jelikož by se nezvládl postarat o děti, jež jejich počet byl tehdy značně vyšší než teď. Proto si vdovy a vdovci hledali nové partnery a místo dnešní nukleární rodiny byla častější vícegenerační domácnost (Možný, 2008).

V České republice jsou stanoveny čtyři pásma, které zařazují rodiny do jednotlivých pásem funkčnosti.

- a) *funkční rodina*
- b) *neproblémová rodina*
- c) *dysfunkční rodina*
- d) *afunkční rodina*

Funkční rodina je ta rodina, která je schopná dítěti zprostředkovat dobrý vývoj a prosperitu. Označení pro funkční rodinu může být také rodina nenarušená.

U neproblémové rodiny se mohou vyskytovat poruchy některých funkcí, které ovšem neohrožují rodinný systém a vývoj dítěte. Problémy řeší rodina sama nebo s pomocí druhých.

Dysfunkční rodina se projevuje vážnějšími poruchami některých nebo všech rodinných funkcí. Tato rodina potřebuje soustavnou pomoc, jelikož je v ohrožení nejen rodina jako celek, ale i dítě v jeho vývoji.

Když rodina přestává plnit svůj základní účel z důvodu rozsahu a kvality poruch, tak ji označujeme jako rodinu afunkční. Taková rodina dítěti závažně škodí a ohrožuje jeho existenci. V takových případech jsou děti umístněny do náhradní rodinné výchovy (Střelec, 2007).

Například Sobotková (2007) ve své knize píše, že pro rodinu je důležité fungování ve smyslu osobním, manželském, rodičovském a socioekonomickém.

1.1.1 Funkce rodiny

Sociologie rodiny se zabývá rodinnými funkcemi, které plní členové rodiny vůči sobě a vůči veřejné společnosti a okolí. Vztahy mezi rodinou a společností vedou k dosažení určité soudržnosti (Střelec, 2007).

Pro kohezi neboli soudržnost bývá charakteristické fungování rodinného režimu, do kterého patří oddanost, věrnost, soukromí, a je zastupována silami, které pěstují vztah v rodině a udržují ho pohromadě. Ve fungujících rodinách se vyvažují odstředivé a dostředivé síly, a tím pádem dochází k přiměřené autonomii členů rodiny (Sobotková, 2007).

Blahoslav Kraus (2008) ve své knize rozděluje funkce rodiny na:

Biologicko-reprodukční funkce, která nese významnou roli jak pro společnost, tak i pro rodinu. Pro společnost je důležitý rozvoj, který spěje k tomu, aby docházelo k vytvoření stabilní, perspektivní a reprodukční základny. V dnešní době je však situace taková, že pro mnoho lidí je narození dítěte spíše překážkou, protože neumožňuje dostatečné prosazení se a vytvoření kariéry obou rodičů. Další překážka pro narození dítěte tkví také v tom, že se rodina potýká se špatnou ekonomickou situací a z toho důvodu připadá v úvahu maximálně jedináček, nebo vůbec žádné dítě. Proto porodnost v roce 1999 byla ČR nejnižší za celé 20. století.

Sociálně-ekonomická funkce rozvíjí ekonomický systém společnosti. Rodina se zapojuje do výrobní a nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání, a tím se rodina stává spotřebitelem, na kterém je závislý trh. Nezaměstnanost nebo zvyšování životních nákladů vede k poruše ekonomické funkce, jež se odráží v hmotné nouzi rodiny.

Ochranná funkce (zaopatřovací, pečovatelská), ta vyplývá z biologických, hygienických a zdravotnických potřeb všech členů rodiny.

Sociálně-výchovná funkce má za úkol pomáhat dítěti při osvojování vzorců chování ve společnosti a připravit dítě do reálného života.

Funkce pro rekreaci, zábavu a relaxaci je důležitá především pro děti, i když je to zaměřeno na celou rodinu a právě danou funkcí se ukáže, jak rodina dovede trávit společně svůj volný čas, jak dokáže naplánovat dovolenou a jakým zájmovým činnostem se věnují.

Emocionální funkce je nezastupitelná, jelikož nikdo jiný než rodina ji nenahradí. Poskytuje zázemí, které dává pocit jistoty, lásky a bezpečí.

1.1.2 Rodina včera a dnes

Ve středověkých kulturách bylo pro člověka povinností založit rodinu, která vedla k zachování rodu a k posílení celé společnosti. Jedinec, který byl tehdy svobodný, byl společností opovržen. V Manuových zákonech se uvádí, že byla povinnost muže nahradit svojí, neplodnou manželku jinou plodnou ženou.

Takové zákony jsou pro dnešního člověka nepředstavitelné, i když se u nich můžeme zamyslet nad tím, jak pro tehdejší společnost měla rodina stěžejní význam. (Šrajer a Musil, 2008).

Do 70. let 20. století je rodina zkoumána vývojovou psychologií. Výzkum se zaměřoval na psychický proces dítěte. Na přelomu 70. let se zdůrazňoval pohled na rodinu. V té době také vzniká velký zájem o rodinu a svědčí o tom i nově vznikající rodinné terapie, teorie o manželství, vztazích v rodině a mezi sourozenci. V průběhu 80. let vzniká obor psychologie rodiny. Ta přináší teoretické, ale i praktické činnosti a zabývá se vztahy mezi jedinci a rodinou. Psychologie rodiny využívá více oborů, jako jsou vývojová psychologie, sociální psychologie, sociologie rodiny atd. (Sobotková, 2007).

Současnou rodinu ovlivnila nejvíce 50. léta, která byla spjatá s ideály socialismu a tím ovlivňovala koncepci rodinné politiky. Patří sem emancipace žen, práva partnerů na rozvod, umožnit ženě realizovat se v práci, institucionální péče o děti od útlého věku, umožnit ženě, aby si těhotenství naplánovala a v poslední řadě nuklearizace rodiny.

Po roce 1990 zapříčinily společenské a ekonomické podmínky změnu v rodinném životě, které se odráží na zvyšujícím se věku osob, kteří uzavírají manželství. Tím se mění i hodnoty života a tak spousta mladých lidí neuzavírá sňatek. Z té příčiny dochází k nárůstu většího počtu narozených dětí, které přichází na svět mimo manželství (Hrušková, Králíčková, 2006).

Současným trendem bývá odkládání mateřství. Největší rozmach byl zaznamenán na přelomu 20. a 21. století, jež se věková hranice matek zvyšovala, až na období střední dospělosti. Celková porodnost tedy začala výrazně klesat po změně politického režimu. Od roku 1989 do roku 1996 mělo za příčinu ustálení počtu narozených dětí, což činí ročně kolem 90 tisíc (Sobotková, 2007).

Příchod dítěte na svět bývá plánovaný a předem dlouho diskutovaný. Nejlepší komunikace bývá zejména u vysokoškoláků, kteří si dokáží otevřeně promluvit na témata týkající se plánování a budování domácnosti. Avšak příchod prvního dítěte může plány rodičů značně ovlivnit, co se týče dalšího rozhodování a to například v počtu dětí (Kramulová, 2010).

K charakteristice současné rodiny patří především rovnoprávnost mezi ženou a mužem, které vede k demokratizaci rodiny, a tím pádem má jejich dítě od narození možnost přijímat, jak vypadají pravidla fungování mezi pravidly. Rodina se také dostává do odděleného života, aby vytvořila takzvaný klid rodiny, který uniká od vnější medializované a přetechnizované společnosti. Dalším rysem, který vystihuje dnešní rodinu, je pracovní zaneprázdněnost rodičů, což nemá pro hodnotový systém dítěte kladný příklad, jelikož děti bývají zahlceny materiálními prostředky a tím může docházet ke špatným charakterovým vlastnostem. Zanedbatelná není ani dezintegrace, která mívá za následek to, že členové rodin přestávají mezi sebou komunikovat a nesdělují si své radosti, zážitky a strasti.

Pro českou rodinu bývají i časté rozvody, které většinou působí na dítě stresově a ovlivňuje to i jeho osobnostní rozvoj. Důsledek rozvodu může způsobit dítěti obtíž při jeho dalším životě.

Socioekonomická situace v rodinách bývá většinou příjmově nízká. Rodiny se snaží z obtížné situace vymanit půjčkami, které nebývají šťastným řešením, a tím

dochází k exekucím a snížení sociálního postavení celé rodiny. Špatná ekonomická situace se může projevit zejména u dětí, které se stanou obětí šikany, nebo se potýkají ony samy s deviantním chováním (Kraus, 2008).

1.2 Výchova

Cílem výchovy je záměrné působení na osobnost člověka tak, aby došlo k procesu kladných změn v jejím vývoji (Průchová, Walterová a Mareš, 2009).

Ve výchově dítěte je především důležité dítě milovat a brát zřetel na jeho osobnost. Rodič se ve výchově dostává do role jakéhosi hostitele, který se svému hostu, čili dítěti, snaží pomáhat při cestě životem, dodává mu odvahu, radost a takový pocit, aby dítě vědělo, že se může ve světě, který je pro něj cizí, učit v klidu doma, kde se pro něj najde pomoc, láska a pochopení. Dnešní výchova je pro rodiče velmi obtížná, jelikož materiální hodnoty převyšují nad těmi duchovními, což vede k anonymitě, odcizení, závislosti na technice a dalším negativním vlivům pro dítě. Tímto mají rodiče nelehký úkol, a to připravit své děti na nástrahy okolního světa. Přípravenost by měla být myšlena ve smyslu umět rozlišovat dobro a zlo, rozhodovat se srdcem, snášet nezdary a strasti a mít silnou vůli odolávat, vyjadřovat otevřeně své pocity, mít rád lidi kolem sebe jako sebe sama, uchovávat si hodnoty a chránit přírodu aj. (Prekopová, Chrástek a Schweizerová, 2003)

1.2.1 Vzory ve výchově

Děti přejímají hodnoty, postoje a zvyky napodobováním, díky kterému se učí. Napodobováním se děti učí i mluvit. Právě rodiče nejvíce ovlivňují děti v jejich učení, a proto by se měli zamyslet nad tím, co před dětmi dělají a říkají. Například, když se konflikty řeší v klidu, tak dítě přijímá klidný způsob řešení, zatímco rozzlobený vzor bude mít na dítě negativní postoj a podle toho bude vypadat i jeho řešení jeho konfliktů. Jestliže dítě nacytá rodiče při něčem špatném, jako jsou sprosté nadávky, u kterých většinou nechceme, aby si je dítě převzalo, tak se nesmíme bránit ani shazovat vinu na druhého, ale na rovinu dítěti vysvětlit, že jsme se v danou chvíli nechovali správně. Kromě rodičů přejímají děti role od svého okolí, do kterého patří ostatní členové rodiny, kamarádi, sousedé, spolužáci, učitelé, lidé, se kterými se střetáváme na ulici a

v autobuse. Další činitelé, kteří působí na dětský růst, jsou veškerá média, jako je televize, rádio, časopisy, knihy, hudba aj. Děti se chovají podle toho v jakém žijí světě, jestliže rodina preferuje například fotbal, tak dítě hraje fotbal. Rodiče by měli být dobrým příkladem, který je naučí hodnotám, poslušnosti a zodpovědnosti (Severe, 2007).

1.2.2 Způsob výchovy

Výzkumy prokazují že, způsoby výchovy jsou závislé na tom, zda dítě bylo do rodiny vřele přijato, a tudíž dítě prožívá vřelost, náklonnost a právě tím z něj vyrůstá člověk aktivní, nezávislý, společenský, který dovede zvládat svoje agrese. Rodiče však mohou svůj způsob výchovy pozměnit, jelikož u každého přetrvává výchovný styl rodičů, kterým nás vedli. Oba partneři by se měli domluvit na pravidlech a hranicích, které budou pro dítě platit, protože dítě by nemělo vyrůstat v nejistotě (Weikert, 2007).

Předvedeme si čtyři výchovné styly výchovy, které se nejvíce objevují při výchově dětí:

1) permissivní způsob výchovy je známý tím, že na dítě nejsou kladeny velké nároky, dítě samo řídí své chování, rodič se vyhýbá konfliktům s dítětem a k usměrnění chování dítěte používá rodič trest nebo naopak nepotrestá dítě vůbec, i když mu to slibuje. Takové chování dítě může lehce splést, jelikož se učí pochopit a dodržovat pravidla. Výzkumy poukazují na to, že děti, které byly vychovávány permissivně, nebudou v budoucím životě přijímat pravidla, které jim stanoví druhá osoba, jelikož si je byly zvyklé stanovit samy. Také výzkumy nasvědčují tomu, že děti s permissivní výchovou mají menší úctu k sobě samotným,

2) autoritářský způsob výchovy je představován většinou v podobě přísných trestů a káráním dětí, jelikož rodiče věnují přílišnou pozornost na dodržování všech pravidel, aniž by s dětmi o tom diskutovali. Proto je pro děti autoritářský styl

náročný a vede to k tomu, že v životě jsou agresivní, zlostné, úzkostné a konfrontační,

3) *zanedbávající výchova* se projevuje tím, že rodič se k dítěti staví odmítavě, neprojevuje k němu lásku ani laskavost, nedává dítěti pravidla, jen mírně dohlíží na jeho vystupování. Tyto děti se vyznačují asociálním chováním a nejsou schopny ovládat své jednání,

4) *demokratická výchova* je z vyplývajících výzkumů pro dítě neoptimálnější a vede dítě k připravenosti do rodinného života, ale i do ostatních životních situací. Úspěšnost této výchovy spočívá v tom, že rodiče svým dětem poskytují lásku, dohlíží na potřeby dítěte. Rodič, který vychovává dítě demokraticky, může být pro výchovu náročný, ale na druhou stranu může být i ohleduplný k jeho postojům a myšlenkám. Z toho vyplývá, že rodiče místo trestání určí dítěti hranice, které při porušení nesou určité negativní dopady (Sananim, Styly výchovy; [online]).

1.2.2.1 Spoluvychovatelé

Základ rodiny tvoří otec, matka a děti. Ovšem nesmíme zapomínat na osoby, které do rodiny přináší lásku, přívětivost, zpevňují rodinné vztahy a předávají určité hodnoty. Právě těmi lidmi jsou prarodiče. Dnešní prarodiče jsou aktivnější než v dřívější době, ale jejich moudrost a pevné kořeny pro rodinu zůstávají stejné, což je velmi dobré pro děti, jelikož tím ukazují dítěti původ, a tím pomáhají při tvorbě jeho totožnosti. Nejlepší pro dítě je, když se prarodič může zapojit do výchovy dětí. Děti se tak učí mít rády své prarodiče, učí se respektovat starší osoby, a tím v rodině vzniká poklidná atmosféra, jelikož děti jsou šťastné, rodiče klidní a prarodiče se cítí užiteční (Melgosa, 2003).

V některých případech může prarodič fungovat kromě role, kterou dítě může pozorovat také i jako vzor dítěti, a to obzvlášť v případech, když je rodina neúplná nebo dysfunkční. Dítě svým prarodičům oplácí jejich lásku tím, že jim dodává pocit o smyslu

života. Vrací je v časech do jejich dětství a obě dvě strany, jak děti, tak i prarodiče, sobě přinášejí a naplňují své životní potřeby, a právě proto si vnuci a prarodiče velmi dobře rozumějí (Šulcová, 2004).

Může také nastat situace, kdy rodiče nesouhlasí s výchovným stylem prarodičů, jelikož děti příliš rozmazlují. Vznikne tím tedy situace, kdy prarodič stojí na jedné straně, ve které figuruje u dětí jako oblíbenec a na té druhé straně jako neoblíbenec u rodičů, kteří by byli nejradši, kdyby děti byly vychovávány podle jejich stylu. Aby rodiče a prarodiče drželi stejný styl výchovy, to je nepředstavitelné, jelikož každý má jiné mínění o výchově. Prarodiče mají své zkušenosti a tvoří si ke svým vnoučatům vlastní vztah. Jejich životní zkušenosti jsou pro ně bezpodmínečně platné, a tak je těžké přijmout změnu. Když ke změně přistoupí, tak si ovšem určí její průběh. Rodiče potřebují od svých rodičů především podporu a pomoc ve výchově vlastních dětí, a proto se prarodiče musí odnaučit kontrolovat své děti, jelikož to podrývá výchovu a jejich rodičovství (Rogge, 2007).

1.3 Metody výchovy

Odměny a tresty vedou k sociálnímu úspěchu dítěte a nejedná se u nich jen o rychlé řešení situace. Právě proto je důležité, aby vychovávatelé brali ohled na rozvoj osobnosti a sebepojetí dítěte. Dospělý by měl svou výchovou vést dítě k tomu, aby si tvořilo určitý vzor chování a zvyk. Při emocionální reakci na chování dítěte, jako je například radost, dosáhneme toho, že dítě bude svoje chování posilovat a postupně si je přijme za své.

Jako korekce chyb, které by mohly vést ke zvyku na špatné chování, slouží trest. Zatím co odměna posiluje dítě ke správnému chování, a proto by měla být ve výchově častější odměna než tresty, které napravují chyby. Sám rodič si vytváří podmínky a způsob výchovy, jak pro odměnu, tak i pro trest (Vaničková, 2004).

Odměny a tresty mají uplatnění kromě pedagogické psychologie i v obecné psychologii a ve fyziologii, kde dochází k teoriím, které rovněž přispívají do problematiky výchovy.

Odměny rozdělujeme na:

1. uznání, úsměv, pozitivní hodnocení,
2. pochvala v podobě hmotného či peněžního dárku,
3. zprostředkování dítěti zálibu nebo činnost, kterou rádo vykonává

Tresty rozdělujeme na :

1. fyzické tresty,
2. psychické tresty, které mají podobu emočního neuspokojení dítěte nebo ve slovních nadávkách aj.
3. tresty, které nesou zákaz oblíbené činnosti dítěte (Čáp a Mareš, 2001).

1.3.1 Odměny

Odměny jsou důležité a při správném použití velmi pozitivní. Při udílení hmotných odměn, jako mohou být sladkosti nebo nálepky, je dobré zkusit dítěti dát tři nebo více samolepek či sladkosti i pro ostatní. Tento čin vede k sdílení odměny s ostatními, takže dítě se rozdělí o samolepky se spolužáky nebo sourozenci. Taková odměna vede k tomu, že děti se naučí podporovat toho druhého a nestojí proti sobě, jelikož si jsou vědomé, že když sourozenec nebo kamarád dosáhne úspěchu, tak z toho pro něj vyplývá, že i oni dostanou samolepku. Taková forma odměny vede k utváření přátelství. Materiální odměny mohou být také zaměňovány s úplatky. Když dítěti nabídneme peníze za splnění úkolu a dítě úkol odmítne, tak musíme zareagovat tím způsobem, že dítěti řekneme, že to chápeme, ale ať ten úkol jde i přes to udělat a už bez žádných peněz. Proto daný případ za úplatek nepovažujeme. A však na druhou stranu za úplatek můžeme považovat, když dítěti odpovíme, že si ten úkol, který mělo splnit, vykonáme sami a ono žádné peníze nedostane. Z toho vyplývá, že je za úplatek považováno, když necháme dítě, aby se z úkolu vymanilo. Naopak pobídkou se vyznačuje to, když dítě i přes odmítnutí peněz musí jít daný úkol splnit.

Další nejrozšířenější odměnou je pochvala. I když přehnané chválení může dítěti motivaci snižovat, proto je dobré chválit jen tehdy, když dojde k výkonu nebo chování, které si pochvalu zaslouhuje (Ronald, 2003).

Děti se musí naučit slušně chovat, jelikož to není jenom proto, aby dostaly odměnu, ale hlavně proto, aby pochopily, že dobré chování je správné (Severe, 2007).

1.3.2 Tresty

Za trest považujeme to, co dítě jako trest prožívá a ne to, co jako trest vymyslíme. Většinou se trest, který vychovatel udělí ztotožňuje s tím, co dítě jako trest pokládá, ale nemusí to tak vždy být (Matějček, 2000).

Správné trestání má být důkladné a má se používat zřídka. Pokud k trestání dítěte dochází vícekrát denně, stává se trest neúčinný. Rodiče se více soustředí na trest a ne na chování, přičemž úloha trestu především tkví ve změně chování dítěte. Trest by neměl dítě zahanbit ani ponižovat. Dítě máme přivést k tomu, aby samo poznalo, že chovat se správně je lepší než zlobit. Při ponižování může dojít ke vzniku stejného reagování, a tím bude při spolupráci nebo při rozhodování rovněž reagovat hněvem. Dítě při trestání vezmeme stranou, nebo si o jeho chování promluvíme později a vysvětlíme mu, proč a za co je trestáno, protože trestání před ostatními je pro dítě zahanbující. Také je nutné být důslední při udílení trestu. To znamená netrestat jen, když se rodičům chce a nebo neodkládat trest, když jsme ho dítěti slíbili, jelikož děti mají rády, když rodiče v trestání chybují a zkoušejí, zda jim zlobení tentokrát projde nebo ne. Dobré je také trestat dítě co nejdříve od provedení prohřešku. Krátké a jednoduché tresty bývají účinnější než ty tresty, které jsou přísné a tvrdé (Severe, 2007).

Vaníčková (2004) rozděluje ve své knize tresty na tři funkce a to na:

1. Napravit škodu: Dítě musí porozumět tomu, za co bylo potrestáno a škoda, která byla způsobena, musí být trestem nahrazena. Vždy dítě trestáme v klidu a s rozvahou.
2. Zabránit opakování: Dítě se učí špatnou zkušeností, proto se trestání používá ke korekci chyb. U některých jedinců tresty nefungují a stává se to neúčinné. Většinou to bývá u dětí s ADHD, s nadměrnou impulsivností.
3. Zbavit viníka pocitu viny: Základ trestu se skládá i z pocitu viny, který je pro viníka bolestivý. Proto je důležité, aby doba prožitku viny byla krátká. Dítě od zproštění viny pocítí úlevu a vděk. Nikdy dítěti po osvobození od prohřešku nepřipomínáme jeho přestupek, aby nedošlo k opakovanému vyvolání bolesti a viny.

1.3.2.1 Fyzický trest

Pod pojmem tělesný trest se považuje úmyslné či záměrné způsobení bolesti pro kázeňský přestupek. S fyzickými tresty se setkáváme již v dávné historii, ačkoliv se nikde nevyskytují písemné zdroje, které se zmiňují o trestech dětí. Zachovány jsou pouze kresby, které znázorňují například otce, který trestá syna. (Vaníčková, 2004)

Sal Severe (2007) dělí tělesné tresty podle tří způsobů a to podle impulzivního přístupu, trestání v hněvu a promyšlené trestání.

Při impulzivním přístupu jednají rodiče spíše automaticky či reflexivně, a to probíhá většinou u malých dětí a nemívá to na výchovu žádný kladný vliv. Děti rády v malém věku zkoumají různé věci a zkoušejí, jak rodiče zareagují. Když rodič zareaguje tím, že dítě plácne přes ruku a nevysvětlí mu, proč se na věc sahat nemá, tak pochopitelně plácnutí nebude mít žádný efekt a dítě bude zkoušet dál. U impulzivního jednání rodiče může nastat riziko, že dítě, které je často trestáno, bude i ono samo provozovat stejný postup řešení, když se mu znelíbí, co mu činí jiní. U dětí s nízkým sebevědomím a s nízkou sebedůvěrou můžeme také pokládat jako příčinu častého bití dítěte, které pak nabývalo pocitu, že vše dělá špatně. Impulzivní trestání vede k negativnímu vzoru chování, který nesměřuje ke kladné motivaci dítěte.

Trestání v hněvu bývá nejškodlivější a přináší to pro dítě mnoho negativních vlivů. Jedním z nich je, že při trestání může dojít k ublížení dítěte a díky nepříznivým emocím může nastat, že se děti začnou rodičů bát. Další komplikace spočívá v tom, že rodiče ukazují dítěti, že se neumí ovládat a aby používalo hrubou sílu, tak jako oni. Dítě si to vezme za své, a proto, až bude rozzuřené, nebude se ovládat stejně tak jako jeho rodič.

Promyšlené jednání bývá účinnější než tresty impulzivní formy. Dítě má zákaz něco dělat, a když to poruší, tak ho rodič plácne. Promyšlené trestání schvalují i někteří odborníci. Je také vhodné, když si rodič sestaví plán i s jinými tresty, které obsahují zákazy a omezení.

Na tělesné tresty nesmíme pohlížet pouze jako na tělesné, psychické, ale také jako na emocionální. Jestliže dítě přijímá tělesný trest od blízké osoby, kterou má rádo, tak dítě vystavujeme nebezpečí, že si spojí bolest s láskou. Nejčastějším fyzickým trestem bývá facka, která může představovat riziko pro rodiče tím, že neodhadne sílu, kterou trest vykonává a způsobí dítěti bolest nebo i poškození (Vaníčková, 2004).

Fyzické týrání

Rodiče svým dětem již v brzkém věku přináší tělesné tresty a ony to berou jako něco zcela normálního. Dochází pak k tomu, že tělesný trest naplňuje podstatu týrání, které dítěti snižuje kvalitu jeho zdraví. Definice o násilí byla přijata výborem pro práva dětí OSN, kterou formulovali američtí autoři. Definice o násilí praví, že *„Tělesný trest je tělesným týráním, dochází-li k potrestání za pomoci předmětu, je-li bití směřováno na citlivé části těla (hlava, břicho, oblast genitálií, plošky a dlaně), nebo také tehdy, zůstávají-li na těle po ranách stopy (modřiny, škrábance ap.)“* (Vaníčková, 2004, s. 33).

Synovský, Dytrych a Matějček (1995) ve své knize rozdělují:

- a) tělesné týrání aktivní povahy
- b) tělesné týrání pasivní povahy

Tělesné týrání aktivní povahy- Zahrnuje veškeré činy násilí, které vedou k poranění nebo smrti dítěte. První typ znázorňují týrané děti, kde vzniklo tělesné poranění z důsledku bití, opaření, popálení a trestání. K dalšímu typu patří tělesně trestané děti, které však nevykazují známky poraněním, i když jejich utrpení bylo provedeno v podobě dušení, otrávením, sexuálním zneužívání a jiným podobným týráním.

K tělesným poraněním a postižením orgánů a funkcí patří:

1. Zavřená poranění, která vznikají náhlým úderem, při čemž se poškodí tkáň či orgán většinou bez porušení kůže.

2. **Otevřená poranění**, které je způsobeno porušením kůže, sliznice, při ztrátě krve a poruše orgánu.
3. **Mnohočetná zranění**, která objevují zejména ve spojení se syndromem CAN.

Tělesné týrání pasivní povahy- při kterém dochází k neuspokojování tělesných, sociální a psychických potřeb dítěte. Dítě se v takovém případě projevuje v neuspokojení svých potřeb, které vedou k v rozvíjení sil, rozvíjení vztahů v osobním i vnějším prostředí. Nemusí vždy jít o úmyslné nepečování o dítě. Takové případy, kdy jde především o neúmysl vystihují rodiče, kteří jsou ještě sami dětmi nebo rodiče, kteří nepochopili, co všechno obnáší rodičovská role a mají v životě jiné cíle, než jsou právě jejich děti. Děti, které trpí poruchou prospívání dítěte neorganického původu, se vyznačují nedostatečnou výživou. U kvantitativní složky se vyskytuje podváha, zástava růstu a u složky kvalitativní nacházíme snížení hladiny vitamínu v těle především u vitamínu D. Další typy, který řadíme do týrání dětí pasivního charakteru, je nedostatek zdravotní péče, nedostatek přístřeší, ošacení a ochrany, děti vykořisťované.

Fyzické násilí je stále v naší společnosti jedním z prvotních výchovných činitelů, avšak hranice mezi trestem a násilím je nejspolehlivější. Proto by měl každý lékař, který ošetřuje dítě, důkladně vyšetřit, jestli k poranění došlo nešťastnou náhodou nebo nedostatečnou péčí. Neměl by se obávat přizvat k případu i sociální pracovníky a další.

1.3.2.2 Psychický trest

Psychický trest bývá vyznačován jako postoj k dítěti chladným, odměřeným, láskou odpírajícím a emočně chladným vztahem, který je doprovázen i výhrůzkami, výčitkami, ale i úplnou ztrátou reakce na dítě. Z počátku se nám může zdát, že psychické tresty jsou pro dítě méně zatěžující, přitom spousta dětí vypovídá, že je lepší

snést pohlavek než trpět po stránce psychické. Avšak déle trvající průběh psychických trestů může vést až k psychickému týrání dítěte (Čáp a Mareš, 2001).

Psychické týrání

Psychické neboli emocionální týrání nebývá oproti fyzickému týrání tak často diskutované, jelikož pod pojmem fyzické týrání si každý dokáže představit určitý čin, který nám mohou zprostředkovávat a prokazovat, například fotografie, což u psychického týrání bývá z dokumentací činů velmi obtížné. Je velmi diskutabilní, jak psychické týrání rozlišovat. Jelikož oběti, které jsou týrány fyzicky, nevyklučují to, že neutrpěli i po stránce psychické. Nejčastější případy psychického týrání se vyskytují v rodinách, které se rozvádí, jelikož rodiče se o děti přetahují.

Psychické týrání obsahuje složku aktivního a pasivního týrání. Aktivní týrání probíhá v podobě nadávek, ponižování, opovrhování, nedůvěry, a oproti tomu pasivní týrání se vyznačuje tím, že dítěti není věnována dostatečná péče, nezájmem rodičů, ale pořád je otázkou, zda pasivní typ je opravdu psychickým týráním.

Poslední době se u nás rozmohla i problematika, která souvisí s rodiči, kteří prakticky všechen svůj volný čas tráví prací místo toho, aby věnovali dítěti. Proto dítě podnikatelů bývá zajišťované jen z tzv. základních životních potřeb. Situace se však obrátí, když dítě začne ze školy nosit špatné známky a rodiče na dítě naloží tlak tvrdé výchovy podobě zákazů, slovních urážek a výčitek. Pro dítě je to tíživá situace a leckdy rodiče neberou v potaz, že kladené nároky jsou nad jeho síly. Další týrání může probíhat i mezi sourozenci a to tak, že rodiče nadržují a vyzdvihují toho nadanějšího, dokonalejšího a zahrnují ho větší láskou a uznáním na rozdíl od druhého dítěte, ke kterému se staví odmítavě. U psychického záleží na intenzitě, délce trvání a na stupni vývoje, ve které se osobnost nachází.

Dopady psychického týrání mohou být tyto:

- problémy mezilidských vztahů, problémy v jednání s lidmi,
- poruchy chování, která bývá v podobě lhaní, záškoláctví a útěky z domova,

- problémy v psychosomatické oblasti, které se vyznačují bolestí hlavy, břicha, zvýšená teplota a různé ekzémy,
- obtížnosti při vyslovení svých přání a prosazení se,
- nízká sebedůvěra a sebehodnocení (Synovský, Dytrych, Matějček, 1995).

1.4 Klíčové dokumenty o právním zabezpečení dětí

Dítě můžeme označit buď za nedospělého, což bývá většinou označení negativní nebo označení dítěte z pohledu chronologického a to dle jeho věku. Do osmnácti let je dítě klíčovým subjektem rodinného práva. Dítě proto potřebuje nejen rodičovskou, ale i právní ochranu, jelikož jeho mentální a fyzické funkce nejsou schopny zajistit si sami všechny své záležitosti (Sborník, 2006).

Deklarace práv dítěte byla přijata v Ženevě roku 1924. Všechny státy, které deklaraci přijaly, se zavázaly k tomu, že zprostředkují všem dětem v nepříznivé situaci péči, vývoj a ochranu. Další dohoda Charta práv dítěte byla schválena Spojenými národy v roce 1959 a směřovala k optimálnímu rozvoji kteréhokoli dítěte a jeho ochranu. Jedno z ustanovení dohody také tkví v právech dítěte na ochranu před vykořisťováním, zanedbáváním, ubližováním a zneužíváním. Dohoda také naráží na problematiku týkající se prenatální, perinatální a postnatální etapy péči o plod, dítě i matku. Charta práv dítěte měla pro tehdejší Československou republiku výrazný účinek na zákon o rodině, který byl přijat roku 1963 a vedl k odpovědnosti rodičů a za dítě. V roce 1989 byla přijata Spojenými národy Úmluva o právech dítěte. Jde o dokument, který uznává všem dětem lidská práva a shromažďuje potřeby a požadavky dítěte, které musí vést k jeho uspokojení. Také dbá na povinnosti rodičů, aby se dostatečně starali a vychovávali své děti, a dbá i na to, aby stát pomohl těm rodičům, kteří nemohou, neumějí, či nechtějí o své děti pečovat (Synovský, Mitlöhner a Hejč, 2005).

Česká republika je též smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte a je publikována ve Sbírce zákonů pod č. 104/ 1991 Sb. Úmluva pracuje s Výborem pro práva dětí, jež předkládá zprávy o úrovni Úmluvy smluvním státům Výboru, které zprávy hodnotí (Vláda České republiky, Úmluva o právech dětí; [online]).

1.4.1 Legislativní změny

S dětmi, které přijímají tělesné tresty, se setkáváme ve většině celosvětových společností. Švédsko byla první země, která přijala změnu v legislativě týkající se ochrany dětí před tělesnými tresty. Tento počinek potvrzuje především kladná změna k lepšímu (Vaníčková, 2004).

Jak ve Švédsku, tak i v Německu vedla úspěšnost zákona k tomu, že se snížil počet dětí, které jsou násilně trestány. O změnu legislativy o ochraně dětí před tělesnými tresty usiluje i Česká republika.

Lidé se však obávají, že taková změna přivede liberální výchovu, a děti se tak budou moci mstít svým rodičům tím, že je například udají. Novela, však nemá rodiče stíhat. Daný počín má vést rodiče k tomu, aby odstoupili od užívání tělesného trestu a přešli k pozitivní výchově dětí. Zákon proto nebude pozměněn v právu trestním, nýbrž v právu rodinném.

Legislativní změny má vést především k odhalení případů týraných dětí, jelikož se zvýší vnímavost veřejnosti a všech pracovníků, kteří se zabývají násilím na dětech. Cílem změny zákona má být to, že rodině budou poskytovány poradenské služby, ke kterým by měla přistupovat zodpovědně. V žádném případě se nebude jednat o zasahování do rodiny, či jejího pronásledování.

Pro rodiny, které používají mírné fyzické tresty, jako je například políček, nebude mít zmiňovaná úprava zákona žádný vliv (Stehlíková, Opravdu to bez tělesných trestů nejde? [online]).

1.5 Fyzický trest versus psychický

Odborníci, kteří se zabývají dětskou psychikou, výhradně fyzické trestání zavrhuje, jelikož tělesné tresty vedou dítě k agresivitě a ke vzdorů. Lidé se delší dobu ubírají k názoru, že způsob výchovy je jedním z důležitých činitelů při určování kvality společnosti země. Proto se lidé domnívají, že je pro dítě nejlepší výchova ta, která vede k posilování pozitivní motivace bez tělesných trestů. V Dánsku, které je považováno za společensky vyspělou zemi, byly tělesné tresty na dětech v 80- tých letech zakázány a jejich porušení na veřejnosti vedlo k pokutě pro dospělého, který dítě trestal. Nic méně Česká Republika je v pozadí se světovým trendem, ke kterému se připojují i státy jako je Německo a Velká Británie. Otázkou však je, zda by právní změny zlepšily stupeň vyspělosti země jen díky pozitivní výchově dětí, která by spěla k jejich správnému sebe pojetí a v dospělosti ke správnému vztahu i k ostatním lidem. Naopak jiní si zase myslí, že mírný tělesný trest je působivý a účinný. V názoru, zda je efektivnost tělesného trestání účinná, nejsou za jedno ani čeští psychologové (Kudyn, Bít či nebít? Toť otázka!; [online]).

Prvotním posláním rodiče je naučit své potomky řádnému chování, ke kterému však nedochází, když je dítě nevhodným způsobem upozorňováno na nesprávnost chování v podobě křiku a plácnutí. Dítě si tedy místo vhodného projevu pozornosti přejímá ze strany svých rodičů to, jak si vybit hněv na ostatních, jak uhodit a jak křičet. Dítě se pak chová podle očekávání svých rodičů, ale špatný návyk mu nadále zůstává (Wyckoff a Unellová, 2004).

Pedagog psychologie Marjorie Gunnoe tvrdí, že plácnutí dítě po zadku má větší účinek než dítě odmítat. Samozřejmě musí jít o přiměřené plácnutí, které ovšem nezpůsobí modřiny ani jiná zranění, ale jen pouze upozorní na čin, který nebyl správný. Trest by se měl vykonat okamžitě, jelikož děti rychle zapomínají. Za neadekvátní však považuje dlouhé kázání o prohřešku dítěti, kterému nebylo víc jak šest let, protože se ztrácí důležitost obsahu, který se rodič snaží sdělit, jelikož dítě nedokáže udržet ve svém věku pozornost (Rodina. Dama, Tresty těla a tresty duše; [online]).

Pedagogických přestupků se nemusíme obávat tehdy, když dítěti, kterému jsou dva nebo čtyři roky, pláceme jednu na zadek a vyvedeme ho za dveře, protože v takových případech nemá cenu dítěti vysvětlovat o nesprávnosti jeho chování. Proto je lepší dítěti, které zuří, dát možnost vychladnout, a-nebo mu ukázat naši převahu nad ním. Ovšem důležité je rozlišit kdy a jak dítě potrestat, jelikož tělesný trest ve větším rozsahu může obsahovat riziko přehánění. Zvláště tak v předškolním a školním věku tělesné tresty ztrácejí význam a ve věku středním a starším jsou už téměř bez výsledku (Matějček, 2000).

Ve výchově dětí by se měly používat různé metody, ať už ty s pozitivní motivací, kterou se myslí odměna, nebo s negativní motivací, kam patří tělesný nebo psychický trest. Mylné jsou pověry, které tvrdí, že psychický trest je lepší než ten fyzický. Přitom psychický trest má horší vliv na dítě než ten fyzický, který rychleji ustoupí (Ona.Dnes, Zákaz tělesných trestů? Týden mlčení je horší, tvrdí psycholog; [online]).

Kladný postoj rodičů ve výchově svých dětí předchází psychickým či fyzickým trestům, které mohou vést k týrání, a proto je důležité dítěti poskytovat lásku, podporu, bezpečí, ale i dostatečné vysvětlování dítěti o jeho nevhodném činu vhodnou metodou bez tělesného trestu. Tím vším docílíme toho, že děti budou mít méně problémů po stránce emoční, budou zodpovědné za své činy a jejich vyjadřování bude bez komunikačních bariér. To všechno potvrzují i sami odborníci (Novinky, Pozitivní rodičovství předchází psychickým i fyzickým trestům; [online]).

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce

Cílem praktické části v bakalářské práci je zjistit, jaké jsou postoje zástupců jednotlivých generací (v rámci rodiny) k trestům jako tradičním nástrojům výchovy.

2.2 Výzkumné otázky

Stanoveno bylo 5 hlavních výzkumných otázek:

- 1) Jaká výchovná metoda fungovala u Vás doma, když jste byli ještě děti?
- 2) Jak jste výchovu a výchovné prostředky Vašich rodičů vnímali?
- 3) Bylo lepší dostat od rodiče facku nebo byly lepší nadávky, či mlčení rodiče?
- 4) Jakou výchovnou praktiku u svých dětí používáte nebo jste používali?
- 5) Jaký máte názor na návrh legislativní změny, která by zakazovala užívat tělesné trestání dětí?

3. METODIKA

3.1 Metody a techniky sběru dat

Praktická část bakalářské práce je zpracována kvalitativní výzkumnou metodou. Kvalitativní výzkum je jakýkoliv výzkum, jehož výsledků nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace (Hendl, 2008).

Zjišťování informací probíhalo pomocí strukturovaného rozhovoru.

„ Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět. Pružnost sondování v kontextu je omezenější než v jiných typech rozhovorů. Tento typ rozhovoru se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. “ (Hendl, 2005, s. 173)

Výzkumné šetření probíhalo v domácnostech respondentů, u mě doma, nebo elektronickou poštou. Respondenti byli seznámeni s názvem práce a s okruhy otázek, které byly předem stanoveny. Pro přehlednost byly rozhovory přepsány do elektronické podoby. Pro autentičnost rozhovorů byl zachován ráz obecného českého jazyka. Rozhovor se skládal z 5 předem připravených otázek, na které odpovídali jednotliví zástupci rodin.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Cílovou skupinou mého výzkumného šetření byli zástupci vícegeneračních rodin. Každá vícegenerační rodina byla tvořena rodiči a prarodiči. Vždy šlo o manželský pár.

Pro výzkumný soubor byly požádány tři rodiny z okresu Třebíč, které žijí ve městě nebo na vesnici. Respondenty jsem si vybírala záměrně z okresu Třebíč, jelikož tam bydlím a mám tam rodinu a známé, kteří mi pomohli najít vhodné respondenty pro můj výzkum.

Celkem bylo uskutečněno 12 rozhovorů, které probíhaly v měsíci únoru, březnu a dubnu 2012. Respondenti odpovídali na mé otázky dobrovolně a byli dotazováni na

problematiku týkající se metod a postojů výchovy dětí. Další problematikou výzkumného šetření byl názor respondentů na změnu legislativy, která by zakazovala rodičům fyzické trestání dětí.

4. VÝSLEDKY

4.1 Analýza výsledků

Respondent č. 1 (R1)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: žena

Věk: 65 let

Počet dětí: 2

Vzdělání: základní

Respondenta žila od mala na vesnici a žije tam i dodnes. V dětství v její rodině byla jasně daná pravidla, která musela ona i její sourozenci dodržovat. Když bylo pravidlo porušeno, tak muselo nastat potrestání. U menšího přestupku byla náprava konaná domluvou a napomenutím. U většího prohřešku již následovala náprava pomocí fyzického trestu. Uznává, že bylo lepší dostat pohlavek, než mlčení a nadávky rodičů, kterým jí dávali akorát najevo našťvanost. Respondentka nevnímala výchovné metody jejich rodičů nikterak negativně. Brala je spíše jako účinné praktiky. Ona sama u své výchovy dvou dětí převzala ty samé výchovné metody od svých rodičů a myslí si, že se úspěšně osvědčily a neměnila by je, jelikož z nich vyrostli slušní lidé. Její syn je ženatý a má dvě děti. Její dcera je vdaná a má sedm dětí. Sama přiznává, že s takovým rozhodnutím její dcery zprvu nesouhlasila, ale teď musí říct, že je pyšná na to, že dovedla vychovat dceru, která je sama schopná vychovávat s manželem sedm dětí, ze kterých rostou slušní lidé. Dceři samozřejmě pomáhala, ale jenom v domácnosti, takže jí prala, žehlila, vařila, ale do výchovy nikdy nezasahovala.

O legislativní změně, která se týká zákazu trestů si myslí to, že vše má svoje pravidla a také se jí vůbec nelíbí, že se stále jen zdůrazňují práva dětí a zákazy pro rodiče. Je pro ni v dnešní době otázkou, jaké jsou vlastně povinnosti dětí?

Proto si myslí, že by do oblasti výchovy dětí měl zákon zasahovat jen minimálně a to v případech opravdového týrání dětí.

Respondent č. 2 (R2)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: muž

Věk: 67 let

Počet dětí: 2

Vzdělání: základní

Respondent bydlí od svého dětství až do dnešního věku na vesnici. U respondenta, když byl ještě malý, fungovala kombinovaná výchova. To znamená, že daná metoda výchovy spočívala buď na domluvě a osobním příkladu od jeho rodičů, nebo na fyzickém trestu. Nebylo to však žádné velké trýznění. V podstatě šlo o pohlavek, plesnutí na zadek nebo o chvilkové klečení v koutě. V mladším věku bylo pro něj lepší vyřízení prohřešku pomocí domluvy, či plácnutí. V pozdějším věku pro něj bylo horší, když s ním rodiče, byť krátkodobě, nekomunikovali. Proto si myslí, že je lepší vyřešit prohřešek s dítětem okamžitě, a třeba i fyzicky, než déletrvající nápor na psychiku. Když se respondent ohlédne zpátky do dětských let, tak výchovné prostředky jeho rodičů vnímá jako velmi účelné a působivé. V podstatě on sám vnímal rodiče, učitele a všechny dospělé osoby jako přirozené autority a dle toho se k nim choval. Myslí si, že nic lepšího nebylo dosud vymyšleno, než metoda kombinované výchovy, kterou sám prožil, a proto ji používal i u svých dětí. A vzhledem k tomu, že z dětí vyrostli slušní a pracovití obyvatelé, tak daná výchova byla to nejlepší, co jim pro jejich budoucí život mohl nabídnout.

S legislativní změnou o zákazu fyzického trestání dětí naprosto nesouhlasí. Myslí si, že uzákonění nedotknutelnosti dětí je špatné. Jelikož přemrštěné pěstování „*kultu dětí*“ vede akorát k situaci, kdy rodiče ztrácejí kontrolu nad svými dětmi.

Respondent č. 3 (R3)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: žena

Věk: 39 let

Počet dětí: 2

Vzdělání: vysokoškolské

Respondentka vyrůstala ve městě a později se jejich rodina přestěhovala na vesnici. Bylo jí prý tehdy asi 10 let. Dnes žije se svým manželem a dvěma dětmi též na vesnici. U respondentky fungovala doma kombinovaná výchovná metoda. Mezi kterou patřily domluvy, zákazy, které se zejména vztahovaly na televizi a chození ven, fyzický trest, který představoval pohlavek, či plácnutí přes zadek. Členitost trestu záležela většinou na míře přestupku. Někdy byla na místě facka a někdy stačila jenom domluva. Nejhorší trest byl pro ni, když byla máma našťvaná a nemluvila s ní. Mlčení rodičů považuje za negativní nápor na psychiku dítěte. Hlavně to pro ni jako děvče bylo nepříjemné. Bratům to tolik nikdy prý nevadilo. Celkově výchovné metody svých rodičů nevnímá nikterak negativně, ale spíše jako účelnou záležitost. U svých dětí užívala v mladším věku též kombinované praktiky jako její rodiče. Nyní jsou její děti už skoro dospělé, a proto výchova probíhá pomocí domluv a rad.

V rozhovoru, který jsem vedla o změně zákona, si respondentka myslí, že je rozdíl dítě tělesně trestat (pohlavek, plácnutí) nebo tělesně týrat. Týrání musí být trestně řešeno zákonem, ale běžný okamžitý trest za běžné prohřešky dnešním dětem chybí - je zde na místě známé „*Škoda rány, která padne vedle*“. Přílišná volnost a demokratická výchova se odráží, jak na postavení dětí ve společnosti, tak i na jejich chování vůči druhým. Proto děti nemají respekt před autoritami, kam patří rodiče, učitelé a dospělé osoby. Jako pedagog je toho názoru, že děti nabírají dojem, že jsou nejlepší, všechno se točí kolem nich a nikdo na ně nemůže.

Respondent č. 4 (R4)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: muž

Věk: 40 let

Počet dětí: 2

Vzdělání: střední odborné učiliště

Respondent vyrůstal a žije i dodnes se svoji rodinou na vesnici. Jeho rodiče měli jenom jeho a sestru. Myslí si o sobě, že byl téměř bezproblémové dítě, ale když bylo samozřejmě potřeba, tak výchova u nich doma probíhala nejen v podobě domluvy, ale i pohlavků. Jeho táta spíše domlouval a vysvětloval a maminka spíše zakazovala. Už si moc nevzpomíná, ale myslí si, že pro něj bylo horší dostat facku a někdy zase mlčení a naštvanost rodičů. Záleželo prý na míře a závažnosti daného prohřešku, jelikož v některých situacích je lepší snést okamžitě facku než nadávky, dlouhodobé mlčení a výčitky rodičů. Nyní výchovu svých rodičů jako dospělý člověk hodnotí kladně a účelně, ale tehdy mu domluvy a fyzické tresty připadaly bezvýznamné a nespravedlivé. Sám svoje děti umravňuje nejčastěji domluvou, ale někdy říká, že by to bylo možná lepší vyřešit ručně.

O změně zákona, který by zakazoval užívat fyzické trestání dětí, slyšel ode mne poprvé a zatím na to nemá žádný názor.

Respondent č. 5 (R5)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: muž

Věk: 65 let

Počet dětí: 2

Vzdělání: střední s maturitou

Respondent žije s manželkou ve městě. Jelikož už je ve starobním důchodu, tak většinu času bývá na vesnici, kde má chalupu. Na vesnici vyrůstal i s rodiči a bratrem. Respondent z vlastní zkušenosti musí říct, že jeho a ani bratra rodiče nebili. Pokud k tomu někdy došlo, tak to bylo velice zřídka a spíše ze strany maminky. Táta mu dal, prý pokud si dobře pamatuje, na zadek jenom jedenkrát. Rodiče byli pro oba bratry jakousi přirozenou autoritou. Zvláště otec, neboť pro něj stačilo zvednout hlas a důrazně něco říci, aby si uvědomili, že udělali něco špatně. Tehdejší tresty rodičů vnímal s nevolí, což mu připadá normální, protože nezná nikoho, kdo by byl rád, že je kárán a nebo je mu zakázáno pro nějaký prohřešek jít si za ostatními hrát na náves nebo na hřiště třeba fotbal. Celkově si však myslí, že to vnímal dobře, jelikož měl rozumné rodiče, kteří žádné tresty nepřeháněli, ale spíše vysvětlovali, co se dělat nesmí. Respondent se určitě nepřiklání k trestu mlčení, jelikož podle něj problém nikterak neřeší a ani neosvětlí. Jeho rodiče vždycky jeho prohřešek konzultovali a vysvětlovali. Facku na tvář nikdy v životě nedostal. Také si vzpomíná na to, že v dětství měli s bratrem dokonce téměř každý den nějaké lehčí pracovní úkoly, které, když nesplnili, tak bylo zle a opačně, pokud se úkolů zhostili dobře, následovala pochvala a také si vzpomíná, jak mu tatínek někdy dal i sebemenší peníz na nějaký pamlsek. Toto je podle něj velmi podstatné ve výchově. Nejen trestat, ale zároveň umět pochválit. U svých dětí již žádnou výchovnou metodu neužívá, neboť má dvě dospělé dcery. Pokud si však dobře vzpomíná, tak dostaly na zadek každá jenom jednou, nebo dvakrát. Výchova tedy probíhala vynadáním, nebo i jedním z trestů bylo klečení v koutě. To respondent okoukal jako dítě ve škole, neboť to byl jeden z obvyklých trestů jeho pana učitele. Když to shrne, tak jeho dcery byly v celku bezproblémové děti, a proto nemuseli s manželkou žádné větší tresty používat. V současné době má dva vnuky, které má moc rád, ale zdaleka jim nedovolí všechno jako jejich babička nebo dokonce i maminka. Oba už od něj dostali na zadek. Myslí si, že muži jsou ve výchově na děti přísnější.

O legislativní změně týkající se zákazu fyzického trestání dětí si myslí, že to je naprostý nesmysl a to z jednoho prostého historického prokázaného důvodu. V dřívějších dobách byly děti fyzicky trestány, jak doma, tak i ve škole. Pro jejich budoucí život z nich vyrostli daleko slušnější jedinci, jak z těch dnešních

„rozmazlenců“. Nehledě na to, že tato věc je příliš individuální, neboť lidé nejsou stroje a na každého platí něco jiného. Tu věc by proto nechal na rozhodování rodičů, i když na druhé straně je nutno dodat, že někteří rodiče by prvně potřebovali výchovu sami. Kdyby to šlo, taky by doporučoval to, aby se člověk mohl stát rodičem, až tehdy, kdy by vykonal rodičovské zkoušky. Bylo by to něco podobného, jako je autoškola, jelikož člověk, který chce řídit auto, musí udělat nejprve zkoušku, bez které za volant nesmí. V praxi je velice často vidět mnoho nevychovců, kteří sami sebe, avšak často nedopatřením, vpusují do výchovné role. A podle toho také ta výchova dnešních rodičů vypadá. Myslí si, že o výchově platí staré známé pořekadlo „lepší nežli písmo výklad, je v praxi příklad“.

Respondent č. 6 (R6)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: žena

Věk: 40 let

Počet dětí: 2

Vzdělání: vysokoškolské

U respondentky fungovala u nich doma na vesnici v rodinném domě výchovná metoda v podobě vysvětlování a domluv. Pohlavek (facku) dostala jenom jednou od svého otce a to v pubertě, když se hádala se sestrou. Její otec nebyl zastáncem toho, aby se na děti, když něco provedou, nemluvalo, proto hned provedený prohřešek s ní i její sestrou konzultoval a vysvětloval. Takovou metodu v dětství vůbec ráda neměla a někdy si i říkala, že by bylo možná lepší snést pohlavek, ale teď, když je dospělá, dívá se na to jinak, a proto výchovná metoda jejich rodičů se jí zdá správná. Nyní žije se svoji rodinou ve městě. Přiznává, že ve městě na děti čeká více nástrah, než na vesnici, ale věří, že když dětem bude věnovat pozornost, bude je vést tím správným směrem, tak zvládnou spolu s manželem vychovat z nich slušné a poctivé osoby. Ve vlastní výchově dětí převzala tu samou výchovnou praktiku od svých rodičů, kterou oni užívali u ní a

její sestry. Proto se v její domácnosti řeší prohřešky dětí hlavně pomocí domluvy a vysvětlování. Ale pozor! Není to však jediná výchovná metoda, kterou respondentka praktikuje a určitě to není ani metoda, kterou by obkoulala od svých rodičů. Přiznává, že někdy si už neví se synky rady, a tak používá plácnutí na zadek, protože v některých chvílích na její děti nic jiného než to plácnutí prý opravdu nezabírá. Výčitky z toho opravdu nemá, jelikož jejím synům plácne na zadek i dědeček, který u ní samotné danou metodu nikdy nepoužíval. Sama si to vysvětluje tak, že vychovávat dvě dcery je asi snadnější, než dva syny.

Myslí si, že změna zákona o zrušení trestání dětí by nebylo zrovna nejvhodnější. Také si myslí, že v době, kdy je na jedné straně veliká benevolence a zároveň na straně druhé velké procento týraných dětí u nás (což je alarmující), mají přiměřené tělesné tresty neodmyslitelné místo ve výchově. Ještě chápu zákaz užívání tělesného trestání ve školách, ale doma jsou rodiče s dětmi nejvíc, od malička, mají na ně prokazatelně největší vliv. Pokud je děti „*přerostou*“, trpí pak ty slušnější děti v kolektivu a i samotní rodiče a prakticky i celé okolí.

Respondent č. 7 (R7)

Základní identifikační údaje:

Pohlaví: žena

Věk: 63let

Počet dětí: 2

Vzdělání: střední odborné učiliště

U nich doma na vesnici, ve kterém vyrůstala, probíhala výchova nejčastěji v podobě vysvětlení, dále pak následovala pochvala a věcná odměna. Ke kázeňským metodám jejich rodičů patřily zákazy- jít za kamarády a další metoda jednoho z rodičů bylo i mlčení. Facku nikdy od svých rodičů nedostala. Myslí si, že pro ni bylo určitě lepší trestání v podobě udílení zákazů než dostávat facky, či pohlavky. Kladné metody výchovy, které také její rodiče používali, vnímala velmi pozitivně, jelikož to chápala jako vybídnutí k další aktivitě a dosažení ještě lepších výsledků. Ty záporné metody

vnímala jako nepřiměřený trest a někdy i ponížení. Dnes má dvě děti a nic nemění na tom, že její výchova byla úplně stejná jako výchova tehdy jejich rodičů. Sice prý používala častěji nadávky, než oni. Někdy i proběhl výchovný pohlavek, ale to velmi zřídka a nepatřilo to k její výchovné metodě. Jediné, co jí chybělo oproti jejím rodičům, byla větší důslednost, a proto možná musela užívat, ačkoliv opravdu jen ve výjimečných situacích, ty tresty fyzického charakteru, jelikož kdyby ji měla, tak by si vystačila jen s vysvětlováním a zákazy.

Neuznává dlouhodobé opakované tělesné tresty, ale také si myslí, že jedna výchovná facka ještě nikdy nikomu neublížila. Proto si není jistá, jestli je návrh o zákazu tělesného trestání dětí zrovna ta nejšťastnější volba.

Respondent č. 8 (R8)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: žena

Věk: 66 let

Počet dětí: 3

Vzdělání: základní

Respondetka byla vychovávána na vesnici a to především od své maminky. Žila s ní a se svými sourozenci pouze sama, jelikož tatínka už bohužel neměli. Všichni sourozenci cítili, že musí mamince pomáhat, a proto jí nikdo nepřitěžoval starosti tím, že bude zlobit. Jejich maminka byla velmi tolerantní žena a i přesto, že toho měla někdy moc, nenechala se drobnými prohřešky vyprovokovat k pohlavkům a vše jí a sourozencům s láskou vysvětlovala. Když míra prohřešků však přetekla, tak pohlavky padaly jeden za druhým. Ani ona a ani její sourozenci pohlavky nevnímali nikterak dramaticky. Každý moc prý dobře věděl, za co ten pohlavek dostal. Někdy bylo lepší dostat pohlavky než to, aby s ní maminka nemluvila, jelikož by to znamenalo, že provedla opravdu něco špatného. S výchovou své maminky plně souhlasí. Dnes má děti dospělé a pomáhá synovi s výchovou jeho dětí. Vnoučata od dalších dvou dětí vidí

málo, takže při návštěvě je určitě nevychovává a je ráda, že je vidí. Výchova u jejích dětí byla hodně podobná té mamčině. Většinou jim slovně domlouvala, ale někdy nejde říkat a opakovat všechno třikrát, a proto tehdy pomůže jen výprask.

S legislativní změnou o zákazu užívání tělesného trestu dětí zásadně nesouhlasí, jelikož nevidí důvod, proč by rodič nemohl dát výchovný pohlavek dítěti, které vychovává.

Respondent č. 9 (R9)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: muž

Věk: 69

Počet dětí: 3

Vzdělání: základní

U respondenta, když byl ještě malý, fungovala u něj doma výchova především pomocí tělesných trestů. „*Tatínek nás byl jako žito*“, říká sám respondent. Vždycky však věděl, za co dostal a nikdy nic proti trestu nenamítal a i kdyby si to zkusil, tak by dostal ještě jedou a o to víc. Tenkrát si prý rodičů museli vážit a žádné odmlouvání a dohady s rodiči neexistovaly. Nejhorší tresty podle respondenta přicházely tehdy, když přišla stížnost ze školy od pana učitele nebo od pana faráře, jelikož to byly tehdy, obzvlášť na vesnici, velmi vážené osoby a pokárání od nich znamenalo pro tatínka velkou ostudu.

Sám o sobě respondent říká, že byl pořádný lotr a ani ten výprask mu nebránil k tomu, aby další den udělal jinou lumpárnu. Jeho maminka byla mírnější a někdy se ho i před tatínkem zastávala, ale stejně to prý k ničemu nepomohlo. Rodiče se na respondenta často zlobili kvůli jeho prohřeškům a přiznává, že bylo lepší dostat pohlavky, než to, aby s ním nemluvili. Tatínek používal přísné výchovy, protože z něho chtěl vychovat řádného člověka a to se mu prý povedlo. Ještě když jeho tatínek žil, tak mu říkával to, že, až bude mít stejného syna raubíře, jako byl on sám, tak si na něho velmi rád

vzpomene. A je tomu opravdu tak. Dnes se totiž respondent vůbec tatínkovi a jeho výchovným praktikám nediví a už vůbec mu to nemá za zlé, jelikož sám měl doma taky syna, kterého jinak trestat, než ručně, nešlo. U dalších dvou dětí používal praktiku pomocí domluv, ale když to bylo zapotřebí, tak se to bez pohlavků neobešlo.

O legislativní změně, která by zakazovala tělesně trestat děti, slyšel respondent ode mě poprvé a nesouhlasí s ní, jelikož sám ze své zkušenosti ví, že mu výprask neškodil, ale naopak pomohl.

Respondent č. 10 (R10)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: žena

Věk: 39 let

Počet dětí: 3

Vzdělání: střední odborné učiliště

Rodiče respondentky nepraktikovali nikdy tresty v podobě těch fyzických. Raději jim vše vysvětlovali. Možná prý dvakrát dostala od maminky na zadek, ale to byla prý ještě hodně malá a vůbec si na to sama nepamatuje, ale ví to, jen z maminčina vyprávění. Taková výchova se respondentce velmi zamlouvala, protože neznala jako jiné děti, co to znamená dostat od rodičů facku.

Rodiče respondentky se spolu v jejich 14 letech rozvedli. Z rozvodu nebyla nikterak zoufalá, protože už byla větší a sama cítila, že rodiče spolu nevychází. Dalo by se říci, že to byla pro ni i výhoda, jelikož to bylo zrovna v období její puberty a ona si tak mohla dělat vše, co sama chtěla. Maminka s ní za prohřešky občas také nemluvila, ale pořád si myslí, že to bylo lepší, než kdyby jí byla. Se svojí nynější rodinou bydlí na vesnici. Myslí si, že výchova na vesnici je pro rodiče snadnější a i pro děti samotné je to tam bezpečnější. Je proto ráda, že nežije ve městě, ve kterém mimochodem vyrůstala a kdyby si nenašla manžela z vesnice, tak by tam i zůstala, ale vůbec si nedovede představit výchovu a vedení svých dětí právě tam. Je za vesnici opravdu vděčná. Sama

u svých dětí používá metodu domluv a zákazů. Větší prohřešky dětí nechává na starosti manželovi, jelikož on má u nich větší autoritu a berou jeho výchovu vážněji, než tu její.

Sama však není zastáncem tělesných trestů, ale drobný výchovný pohlavek, či na zadek u malých dětí vnímá pozitivně. Proto si myslí, že by legislativní změna neměla být povolena, jelikož by děti svým rodičům přerůstaly ještě více přes hlavu, než teď a to by už opravdu rodiče nevěděli, co s nimi.

Respondent č. 11 (R11)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: muž

Věk: 41 let

Počet dětí: 3

Vzdělání: střední odborné učiliště

Respondent o výchově, která fungovala u nich doma, na vesnici, říká, že byla dost přísná, ale spravedlivá. Rodiče se mu snažili v první řadě domlouvat. Když domluvy nepomohly, tak probíhaly tresty v podobě zákazů chození ven za kamarády nebo domácí práce. Když nepomohlo ani to a to ve většině případů opravu nepomáhalo, tak přicházel trest fyzický. Nejčastěji fyzický trest probíhal v podobě pohlavků a bití přes zadek. Nikdy to však nebylo nic drastického a za pár minut už o výprasku nevěděl. Horší pro něj bylo, když s ním rodiče nemluvili. Neměl jsem rád to ticho a jejich vyčítavé pohledy. V tu chvíli by snesl raději výprask řemenem. Výchovné metody svých rodičů nevnímá nikterak negativně, jelikož sám přiznává, že patřil k největším darebákům a průšvihy se na něho samy lepily a kdyby doma neměl výchovu přísné ruky, tak by se to s ním vezlo ještě do teď.

Dnes žije se svoji manželkou a třemi dětmi na vesnici. U svých dětí používá metodu převzatou od svých vlastních rodičů. U dvou nejstarších dětí používá nejčastěji domluvy a zákazy. U posledního syna se to ovšem bez výprasku občas neobejde. Nejstarší syn má diagnostikovanou lehkou mentální retardaci, a proto jeho výchova

musela být už od mala vedena jinak, než u zdravých dětí. Dcera je dítě bez problémů a manželce pomáhá s nejstarším synem. Poslední syn je jejich takový malý dáreček, jelikož se narodil o pár let později na rozdíl od dvou předešlých dětí. Říká se, že do třetice všeho dobrého a u něho to bude prý pravda, jelikož už ve školce přicházel se stížnostmi a otec má strach, že to bude stejný magnet na maléry stejně tak, jako byl on sám.

Jelikož sám od svého otce dostával výprask, o kterém si myslí, že byl jedině pro jeho prospěch, tak se změnou zákona o fyzickém trestání dětí naprosto nesouhlasí.

Respondent č. 12 (R12)

Základní identifikační údaje

Pohlaví: muž

Věk: 42 let

Počet dětí: 2

Vzdělání: vysokoškolské

Respondent žil od mala ve městě a se svou nynější rodinou se přestěhoval ještě do trochu většího města, než bylo to jeho rodné. Výchova u něho doma, když byl ještě malý, probíhala většinou formou domluv nebo občasných plácnutí po zadku, ale to málo kdy. Rodiče mu také zprostředkovávali výchovu pomocí osobního příkladu a pochval. Od svých 14 let mnoho času doma již nepobýval, jelikož odešel na internát a následovně na koleje, takže výchova jeho rodičů byla omezena. Pro potrestání od jeho rodičů by volil raději rychlé řešení a to dostat na místě facku, než déletrvajícím mlčením. Myslí si, že ho jeho rodiče trestali vždy oprávněně a nikdy zbytečně. Svoje děti vychovává především vysvětlováním, ale když děti dělají něco schválně a ostatní to bolí, tak dostanou po zadku nebo po ruce, aby si uvědomily, že ostatní to také bolí.

Nad problematikou, která se týká zákazu trestání dětí, se pozastavil nad tím, co to vlastně fyzický trest je? Jestli to je, když dítě dostane po zadku nebo přes ruku, když někoho samo bije nebo snad jiné fyzické trýznění. Proto si v zásadě myslí, pokud dítě

dělá někomu (lidé, zvířata, hračky) bolest, tak by tu bolest mělo samo pocítit, aby vědělo, že to ostatním není příjemné a bolí to. Proto si není jistý, zda by zákon nezakazoval i výchovné fyzické praktiky, které dítěti neuškodí, ba naopak mu prospějí. Proto raději s legislativní změnou nesouhlasí.

4.2 Výsledky šetření

Otázka č. 1

Jaká výchovná metoda fungovala u Vás doma, když jste byli ještě děti?

R1: „Záleželo na míře přestupku. U menšího přestupku domluva a napomenutí. Za velké prohřešky fyzický trest.“

R2: „U nás fungovala metoda kombinovaná. To znamená, jak domluva a osobní příklad, tak i fyzický trest.“

R3: „... kombinovaná výchova, kam patřily domluvy, zákazy a fyzický trest.“

R4: „U nás se to řešilo buď domluvou, nebo i fackou.“

R5: „Rodiče nás vychovávali za pomoci domluv a vysvětlování. Nikdy nás za prohřešky nebili.“

R6: „... asi nejčastěji domluvy a vysvětlování.“

R7: „... v podobě vysvětlování, pochval a věcné odměny.“

R8: „Vychovávala nás pouze maminka, která byla tolerantní a většinou nám domlouvala, než dávala pohlavky.“

R9: „Otec nás bil, jako žito.“

R10: „Naši nám spíš vysvětlovali a nikdy fyzicky netrestali.“

R11: „...byla dost přísná, ale spravedlivá. Někdy zákaz, domluva a někdy facka.“

R12: „Domluva, ale i pochvaly a osobní příklad rodičů.“

Otázka č. 2

Jak vnímáte výchovu a výchovné prostředky Vašich rodičů?

R1: „Vnímala jsem ji jako správnou a účinnou.“

R2: „...jako velmi účelné a působivé.“

R3: „...jako účelnou záležitost.“

R4: „Z pohledu čtyřicátníka je hodnotím kladně, dřív mi to tak samozřejmě nepřišlo.“

R5: „Celkově jsme to vnímali dobře, jelikož jsme měli rozumné rodiče.“

R6: „... jako správnou.“

R7: „Hlavně ty kladné metody jsem vnímala hodně pozitivně a ty záporné mnohdy jako nepřiměřený trest.“

R8: „Plně jsme souhlasili.“

R9: „Souhlasil jsem“

R10: „Vyhovovalo nám to.“

R11: „Prostě to tak bylo a přes to nejel vlak.“

R12: „Rodiče mě nikdy netrestali zbytečně a bez důvodu, takže si nemůžu na nic stěžovat.“

Otázka č. 3

Bylo lepší dostat od rodiče facku (pohlavek, výprask) nebo bylo lepší mlčení rodiče?

R1: „Nejhorší bylo to mlčení rodičů, čímž dávali najevo svoji naštvanost na mne.“

R2: „Lepší bylo okamžité vyřízení prohřešku třeba i fyzicky, než déletrvající nápor na psychiku.“

R3: „Záleželo na přestupku, ale největší trest pro mě opravdu bylo, když se mnou maminka nemluvila“

R4: „Podle toho, jak velký byl přestupek, ale asi někdy je lepší snést facku.“

R5: „Facku jsem nikdy nedostal a mlčením mě také rodiče netrestali. Možná to vynadání, ale pořád je lepší si o problému promluvit, jelikož se ten problém ničím jiným nevyřeší.“

R6: „Táta se mnou vždy prohřešky konzultoval, takže k mlčení a pohlavkům nedocházelo, ale myslím si, že tehdy bych raději snesla i tu facku, než rozsáhlé vysvětlování.“

R7: „Určitě lepší trestání v zákazech než facky.“

R8: „Radši facku.“

R9: „Radši bytí.“

R10: „Horší pro mě bylo, když se mnou rodiče nemluvili. Neměl jsem rád to ticho a jejich vyčítavé pohledy. V tu chvíli bych snesl raději výprask i řemenem.“

R11: „Občas se mnou máma nemluvila, ale pořád lepší než dostávat facky.“

R12: „Lepší je rychlé řešení, takže facka.“

Otázka č. 4

Jakou výchovnou praktiku u svých dětí nyní používáte nebo jste používali?

R1: „Převzala jsem praktiky od rodičů.“

R2: „Takovou, jakou jsem zažil od rodičů.“

R3: „Domluvy, dříve i pohlavky.“

R4: „...domluvu.“

R5: „domluva, vynadání.“

R6: „Tu samou jako od rodičů plus plácnutí na zadek.“

R7: „Úplně stejné, jak mí rodiče a k tomu ještě nadávky.“

R8: „Výchova u mých dětí byla hodně podobná té mamčině. Většinou jsem jim domlouvala, ale někdy nejde říkat všechno třikrát, tak tehdy pomůže jen výprask.“

R9: „Když si zasloužily, tak na zadek.“

R10: „Domluvy a zákazy.“

R11: „Stejně jako jsem dostal já. Domluvy, zákazy a výprask.“

R12: „Vysvětlování, ale když dělají něco schválně, tak dostanou po zadku nebo po ruce.“

Otázka č. 5

Jaký máte názor týkající se legislativní změny, která by zakazovala užívat tělesné trestání dětí?

R1: „Nesouhlasím.“

R2: „Naprosto s tím nesouhlasím.“

R3: „Nesouhlasím.“

R4: „To je pro mě novinka. Nevím.“

R5: „Naprostý nesmysl.“

R6: „Nebylo by to nejvhodnější.“

R7: „Není to nejšťastnější volba.“

R8: „Nesouhlasím.“

R9: „Nesouhlasím.“

R10: „Nesouhlasím.“

R11: „Nesouhlasím.“

R12: „Nejsem si tím jistý a proto raději nesouhlasím.“

5. DISKUZE

Tato bakalářská práce se věnuje problematice, která se zabývá zejména výchovou a postoji současné rodiny k trestům. Výsledky výzkumu nám mohou pomoci nahlédnout na to, jak dnešní rodiče byli vychovávaní od svých rodičů a jestli bylo lepší přijímat tresty fyzického charakteru nebo spíše toho psychického charakteru. Také nám pomůže nahlédnout na to, jak sami respondenti vychovávají, či vychovávali své děti. Poslední otázka poukáže na informovanost a názory o plánované legislativní změně, která se týká zákazu fyzického trestání dětí v soukromí.

Důležitá pro člověka je především výchova, která by měla probíhat již od mala. Průchová, Walterová a Mareš (2009) ve své knize popisují výchovu jako záměrné působení na osobnost člověka tak, aby došlo k procesu kladných změn v jejím vývoji. Respondent č. 11 dané tvrzení potvrzuje, jelikož výprasky, které dostával za prohřešky od svého otce, byly prý jednoznačně pro jeho prospěch, a z toho vyplývá právě to, že pro jeho vlastní osobu to bylo kladné působení, jelikož to mělo na něj pozitivní dopad. Potvrzují to i ostatní dotazovaní respondenti, kteří si pod pojmem výchova představí přesně tu samou výchovu, kterou zažili od svých vlastních rodičů, když byli ještě malé děti a většinou i potvrzují to, že pro ně výchova měla kladný vliv na jejich další osobnostní vývoj. Z toho vyplývá, že názor autorů knihy se shoduje i s názorem respondentů. Bylo by tedy dobré zjistit, jaká výchovná metoda u dotazovaných jednotlivých členů rodin probíhala, a proto první otázka se zaměřovala na průzkum toho, jakou metodou byli sami respondenti vychovávaní od svých rodičů.

Respondenti č. 1, 2, 3, 4, 8 a 11 vypovídali, že u nich doma probíhala kombinovaná výchova, pod kterou se rozumí domluvy, zákazy (TV, jít ven) a nebo fyzický trest. Další výchovná metoda spočívala u respondentů č. 5, 6, 7, 10 a 12 pomocí domluv a vysvětlování bez použití fyzického trestu. Respondent č. 9 uvedl, že jeho výchova od rodičů probíhala za pomoci fyzického trestu. Tímto se potvrzuje, že nejčastější metodou výchovy bylo udílení trestů. S tím nesouhlasí Ronald (2003), který ve své knize uvádí, že výchova neznamena jenom dítě trestat, ale i odměňovat. Odměny jsou důležité a při správném použití velmi pozitivní. K tomu názoru se přiklání i Vaníčková (2004), která

popisuje, že odměny a tresty vedou k sociálnímu úspěchu dítěte a nejedná se u nich jen o rychlé řešení situace. Jako korekce chyb, které by mohly vést ke zvyku na špatné chování, slouží trest. Odměna posiluje dítě ke správnému chování, a proto by měla být častější než tresty, které napravují chyby. Rodiče by si měli tudíž uvědomovat, že výchova není jenom trest, ale i odměna. Takový styl výchovy, který spočívá, jak v trestání, tak i v odměňování dětí potvrzují pouze respondenti č. 5 a 7, kteří v rozhovoru zmiňovali, že výchovná praktika za pomoci odměn fungovala ze strany jejich rodičů u nich doma.

Další výzkumná otázka se vztahovala na to, jak dotazovaní vnímali výchovné praktiky svých rodičů.

Respondenti se shodovali ve většině na tom, že výchovné prostředky, kterými je vychovávali jejich rodiče, byly pro ně přínosné a účelné. Domnívám se, že názor, který respondenti nyní zastávají na výchovu svých rodičů, nemůže být přeci nikterak záporný, jelikož tím by si odsuzovali zároveň i svoji vlastní výchovu. Moje mínění se potvrdilo, jelikož další otázka, která se ptá na to, jak respondenti sami vychovávali nebo vychovávají své děti, odpověděli ve většině stejně. Výchova, kterou praktikovali u svých dětí, byla přejatá od vlastních rodičů. Potvrzuje se ale i to, že převládá v mnohých rodinách výchova za pomoci trestů. Podle Národní strategie práv ochrany dětí by se měla dostat do povědomí veřejnosti kampaň vybízející rodiče, aby používali jiné formy trestů. Psycholog a pedagog Helus uvedl, že se dnešní děti bojí nejvíc zákazu počítače, či mobilu. Výzkumy také prokazují, že užívání fyzických trestů je na ústupu, jelikož rodiče dnešních rodičů trestali o 12 % častěji za pomoci tělesných trestů (Idnes, Rodiče budou moci bít děti až od pěti let, chystá Šimůnková v zákoně; [online]). Takovou změnu může potvrdit akorát respondent č. 9, u kterého opravdu došlo k pozitivní změně, jelikož kromě fyzického trestání, které znal od svého otce, přešel i na výchovu pomocí domluv a zákazů. Nepotvrzuje to však výpověď respondentky č. 6, která přiznává to, že ačkoliv jí rodiče nikdy fyzicky netrestali, tak přesto ona na své dvě děti praktiku fyzického trestu užívá. Nejpoužívanější praktiky trestů v České republice jsou znázorněné v příloze v tabulce č. 1.

Oba partneři by se také měli domluvit na pravidlech a hranicích, které budou pro dítě platit, protože dítě by nemělo vyrůstat v nejistotě (Weikert, 2007). K takovému tvrzení se přikláním i já. Výpovědi manželských párů tomu však nenasvědčovaly, jelikož o výchovných praktikách svých dětí neodpovídali stejně, ale každý trochu jinak. Zněly tam také slova jako větší trest, menší trest. Takové označení je pro dítě velmi matoucí a potvrzuje to, že partneři nejsou domluveni na pravidlech, jelikož nikde není hranice toho, od čeho začíná větší trest a končí menší. Potom se může stát, že trest nebude vyplývat z prohřešku, ale pouze z míry aktuální nálady rodiče, což pro výchovu dítěte není ideální výchovná metoda.

Další otázka se týkala toho, jestli je lepší udílet dítěti trest fyzického charakteru, kam patří pohlavek, či facka nebo udílení trestu psychického charakteru, do kterého spadá potrestání způsobem mlčení, aby se dítěti ukázalo, že se na něho rodič zlobí a nemluví s ním. Čáp a Mareš (2001) tvrdí, že z počátku se nám může zdát, že psychické tresty jsou pro dítě méně zatěžující, přitom spousta dětí vypovídá, že je lepší snést pohlavek, než trpět po stránce psychické. A déletrvající průběh psychických trestů může vést až k psychickému týrání dítěte. Také pedagog psychologie Gunnoe tvrdí, že plácnutí dítěti po zadku má větší účinek, než dítě odmítat a trest by se měl vykonat okamžitě, jelikož děti rychle zapomínají (Rodina. Dama, Tresty těla a tresty duše; [online]).

Výpovědi respondentů č. 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 11, 12 se také spíše nakláněly na stranu fyzického potrestání, jelikož prý psychické tresty jsou velké nápory na psychiku a nikdo z nich to neměl rád. Tvrzení však nepotvrzují respondenti č. 7 a 10, kteří přijímali raději mlčení rodičů, jelikož je rodiče nikdy fyzicky netrestali a byla by to pro ně určitě ta horší varianta. Pouze respondent č. 5 ani s jednou variantou nesouhlasí, jelikož se domnívá, že dvě uvedené praktiky problém nevyřeší, a proto by bylo nejvhodnější prohřešek s dítětem konzultovat. Takový postoj však nepřijímá Matějček (2000), který poukazuje na to, že nemá cenu dítěti vysvětlovat nesprávnost jeho chování tehdy, když dítě zuří, a proto je lepší mu jednu plácnout na zadek a dát mu možnost vychladnout tím, že ho pošleme třeba i za dveře.

Poslední položená otázka respondentům v rámci rozhovoru byla, jaký mají názor na změnu zákona, který by zakazoval rodičům tělesně trestat děti. Lidé se delší dobu ubírají k názoru, že způsob výchovy je jedním z důležitých činitelů při určování kvality společnosti země. Proto se lidé domnívají, že je pro dítě nejlepší výchova ta, která vede k posilování pozitivní motivace bez tělesných trestů. V Dánsku, které je považováno za společensky vyspělou zemi, byly tělesné tresty na dětech v 80- tých letech zakázány. Nic méně Česká republika je v pozadí se světovým trendem, ke kterému se připojují i státy jako je Německo a Velká Británie. Otázkou však je, zda by právní změny zlepšily stupeň vyspělosti země jen díky pozitivní výchově dětí, která by spěla k jejich správnému sebepojetí a v dospělosti ke správnému vztahu i k ostatním lidem (Kudyn, Bít či nebít? Toť otázka!; [online]). S tím naprosto nesouhlasí respondentka č. 3, která si myslí, že běžný okamžitý fyzický trest za běžné prohřešky dnešním dětem v mnoha případech chybí. A proto zastává názor, že přílišná volnost a demokratická výchova dětí se odráží, jak na postavení dětí ve společnosti, tak i na jejich chování vůči druhým. Dochází tudíž k tomu, že děti nemají respekt před autoritami, kam patří rodiče, učitelé a dospělé osoby a z toho vyplývá, že by se kvalita společnosti naší země nezvyšovala, ba naopak snižovala.

Stehlíková (Opravdu to bez tělesných trestů nejde?; [online]) uvádí, že lidé se obávají právě toho, že změna zákona přivede liberální výchovu a děti se tak budou moci mstít svým rodičům tím, že je například udají.

Takové výpovědi se opravdu potvrdily a negativní názory zněly ze strany skoro všech dotazovaných respondentů. Novela, však nemá rodiče stíhat, ale vést rodiče k tomu, aby odstoupili od užívání tělesného trestu a přešli k pozitivní výchově dětí. Pro rodiny, které používají mírné fyzické tresty, jako je například políček, nebude mít zmiňovaná úprava zákona žádný dopad. Legislativní změna má vést také především k odhalení případů týraných dětí (Stehlíková, Opravdu to bez tělesných trestů nejde?; [online]). Jelikož v roce 2010 úřady v České republice evidovaly celkem 5 787 případů, což je nejvíce za uplynulých deset let. Jedná se tedy o 38% případů, u kterých se musí také brát v úvahu to, že statistika byla provedena pouze z případů, které byly nahlášeny, z toho vyplývá, že ve skutečnosti je možné předpokládat vyšší počet týraných dětí. Alarmující byla však

i zjištění, že k násilí na dětech dochází nejčastěji v úplných rodinách. V příloze je znázorněn pomocí tabulky č. 2 počet týraných dětí (Eseznam. Statistiky týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí jsou alarmující. [online]).

Zákaz tělesných trestů podporuje i vládní zmocněnkyně pro lidská práva Šimůnková, která chce u dětí do 4 let fyzické tresty zakázat. Zákaz požaduje i Rada Evropy. Na to reagoval při březnové konferenci i předseda vlády Nečas, který prohlásil, že Evropa požaduje plno věcí, které nemusí být vždy správné. Tím neprojevil přízeň pro změnu zákona, a tak vládní zmocněnkyně pro lidská práva veřejně potvrdila, že zákon nepřipravuje, jelikož by neměla společenskou a ani politickou podporu (Idnes, Premiér je proti zákazu tělesných trestů dětí. Bití mají hlídat úřady; [online]).

S podporou společnosti by navrhovaná změna dle mého úsudku opravdu moc velkou šanci neměla, nic méně to potvrzují i většinové odpovědi dotazovaných respondentů. Mínění veřejnosti by se však mohlo všestranně změnit, kdyby bylo více informací o chystané změně, které by odbouraly obavy rodičů, jelikož si pod tím většinou představují bezmocnost a strach při výchově dětí. Nedostatečné informace o legislativní změně potvrzují především respondenti č. 4 a 9, kteří o plánované změně zákona slyšeli ode mne poprvé.

V práci se odráží pouze zkušenost se 12 respondenty z okresu Třebíč, kteří byli dotazováni. Nejedná se tedy o objektivní posouzení o postojích současné rodiny k trestům a výchově dětí. Spíše jde o užší sondu, kterou nelze brát jako platnou normu, i když poukazuje na mnohé aspekty problematiky o postojích trestání dětí v českých rodinách.

Můj všeobecný názor na problematiku trestání dětí v České republice se shoduje s názorem Matějčka (2000), který ve své knize uvádí, že pedagogických přestupků se nemusíme bát tehdy, když dítěti, kterému jsou dva, nebo čtyři roky pláceme jednu na zadek a vyvedeme ho za dveře. Ovšem důležité je také rozlišit kdy a jak potrestat, jelikož tělesný trest ve větším rozsahu může obsahovat riziko přehánění.

6. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat situaci dnešní rodiny, abychom zjistili, jaké jsou postoje zástupců jednotlivých generací k trestům jako tradičním nástrojům výchovy.

Dnešní výchova je pro rodiče velmi obtížná, jelikož materiální hodnoty převyšují nad těmi duchovními, což vede k odcizení jednotlivých členů rodiny, závislosti na technice a dalším negativním vlivům pro dítě. Tímto mají rodiče nelehký úkol, a to připravit své děti na nástrahy okolního světa (Prokopová, Chrástek a Schweizerová, 2003). Proto vnímám situaci rodičů jako značně složitou, jelikož správné stanovení a užívání výchovných praktik v dnešní společnosti je úkolem doslova nelehkým.

V praktické části jsem se zaměřila konkrétně na prarodiče a rodiče předem vybraných rodin z okresu Třebíč, kteří mi poskytli rozhovory. Rozhovory měly přinést výsledky o postojích dnešních rodin k výchově a trestání dětí.

Výsledky výzkumu potvrdily, že dnešní rodiče svoje výchovné metody od výchovných metod svých rodičů ve větší míře nikterak nepozměnili. Proto nejčastější užívanou praktikou jsou pořád tresty i toho fyzického charakteru, jelikož se to přejímá z generace na generaci. Dnešní rodiny dokazují i to, že si za slovem výchova většinou představí pouze vedení dětí pomocí trestů, a přitom ke slovu výchova bezmezně patří i pozitivní motivace a to zejména odměny. Také se ve výsledcích potvrdilo, že respondenti přijímali od svých rodičů raději tresty fyzické povahy, než tresty povahy psychické. Respondenti ani nesouhlasí s navrhovanou změnou zákona, která by trestání dětí zakazovala, jelikož se obávají toho, že by taková změna vedla k přílišné demokracii dětí a rodiče by nad nimi ztratili veškerou kontrolu. Podle mého názoru za to může zejména nedostatek informací, které rodiče vedou k takovému zápornému a radikálnímu vyjádření.

Poslední zaznamenanou snahou, která by vedla k uzákonění zákazu fyzického trestání dětí, bylo od vládní zmocněnkyně pro lidská práva. Bohužel její návrh nedostal podporu, a tudíž se v současné době žádná změna zákona nepřipravuje.

Práce by mohla být vhodným informačním materiálem pro veřejnost o postojích současné rodiny k trestům. Výsledky práce by také mohly posloužit i jako podklad pro odborníky zabývající se problematikou trestů u dětí.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ČÁP, Jan., MAREŠ, Jiří, 2001. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Portál. 655 s. ISBN 80-7178-463-X.

DUNOVSKÝ, J., MITLÖHNER, M., HEJČ, K., HANUŠOVÁ, J.- TLAČILOVÁ., 2005. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: Grada. 251 s. ISBN 80-247-1201-6.

HARTL, Pavel, 2004. *Stručný psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál. 311 s. ISBN 80-7178-803-1.

HELUS, Zdeněk, 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada. 280 s. ISBN 978-80247-1168-3.

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. 408 s. ISBN 80-7367- 040-2.

HENDL, Jan, 2008. *Kvalitativní výzkum : Základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. Praha : Portál. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HRUŠKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. 2006. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita: Doplněk. 398 s. ISBN 80-7239-192-5.

KRAMULOVÁ, Daniela, 2010. *Psychologie dnes*. Praha: Portál. roč. 16. č. 4. ISSN 1212-9607.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. 215 s. ISBN 978-80-7367-3.

LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Grada. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2000. *Po dobrém nebo po zlém?*. Vyd. 5. Praha: Portál. 109 s. ISBN 80-7178-486-9.

MELGOSA, Julian, 2003. *Umění výchovy dítěte*. Vyd. 1. Praha: Advent Orion. 195 s. ISBN 80-7172-613-3.

MORRISH, Ronald G, 2003. *12 klíčů k důsledné výchově*. Vyd. 1. Praha: Portál. 135 s. ISBN 80-7178-786-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*, 2008. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství, Slon. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.

MOŽNÝ, Ivo, 2002. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství Slon. 250 s ISBN 80-86429-05-9.

PREKOPOVÁ, Jiřina, SCWEIZEROVÁ, Christel, 2003. *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. Vyd. 4. Praha: Portál. 151 s. ISBN 978-80-7367-6.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ Eliška, MAREŠ, Jiří, 2009. *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál. 395 s. ISBN 978-80-7367-6.

ROGGE, Jan- Uwe, 2007. *Výchova dětí krok za krokem*. Vyd. 1. Praha: Portál. 263 s. ISBN 978-80-7367-249-2.

SBORNÍK. Zdravotně sociální problematika dětství v evropském kontextu. 2006. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta. ISBN 978-80-7040-946-6.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*, 2007. Praha: Portál. 219 s. ISBN 978-80-736-250-8.

STŘELEČEK, Stanislav, 2007. *Studie z teorie a metodiky výchovy II*. Brno : Masarykova univerzita : MSD. 214 s. ISBN 80-210-3687-7.

SYNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z., A KOL., 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada. 245 s. ISBN 80-7169-192-5.

ŠRAJER, Jindřich, MUSIL, Libor (EDS.), 2008. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. Vyd. 1. České Budějovice; Brno: Albert. 150 s. ISBN 978-80-7326-145-0.

VANÍČKOVÁ, Eva, 2004. *Tělesné tresty dětí: Definice- popis- následky*. Vyd. 1. Praha: Grada. 116 s. ISBN 80-247-0814-0.

WEIKERT, Annegret, 2007. *Výchova dítěte: osvědčené rady a řešení pro rodiče dětí každého věku*. Vyd. 1. Praha: Vašut. 323 s. ISBN 978-80-7236-527-2.

WYCKOFF, J., UNELLOVÁ, B., 2004. *Výchova bez křiku a pohlavků*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta. 164 s. ISBN 80- 204-1193-3.

Internetové zdroje

RODINA.DAMA. Tresty těla a tresty duše. [online]. 1999-2012 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z : <http://rodina.dama.cz/clanek.php?id=14266>

STEHLIKOVA, Džamila. Opravdu to bez tělesných trestů nejde? [online]. 2008 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z : <http://www.dzamilastehlikova.cz/8354/259/clanek/opravdu-to-bez-telesnych-trestu-nejde/>

ESEZNAM. Statistiky týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí jsou alarmující. [online]. 2011-08-26 18:01 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://eseznam.cz/index.php/zpravodajstvi/z-domova/1385-statistiky-tyranych-zneuzivanych-a-zanedbavanych-deti-jsou-alarmujici>

IDNES. Premiér je proti zákazu tělesných trestů dětí. Bití mají hlídat úřady. [online]. 2012-03-06 1:17 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/premier-je-proti-zakazu-telesnych-trestu-deti-bitimaji-hlidat-urady-1jg-/domaci.aspx?c=A120305_215600_domaci_brd

IDNES. Rodiče budou moci bít děti až od pěti let, chystá Šimůnková v zákoně. [online]. 2012-03-03 18:01 [cit. 2012-04-21].

Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/chysta-se-zakaz-fyzickych-trestu-u-deti-do-ctyr-let-fxi-/domaci.aspx?c=A120303_1742515_domaci_skr

KUDYN, Milan. Bít či nebít? Toť otázka! [online]. 2008 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://www.kudyn.cz/clanek.php?clanek=tresty>

NOVINKY. Pozitivní rodičovství předchází psychickým i fyzickým trestům. [online]. 2009-09-07 11:10 [cit. 2012-01-29].

Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/179235-pozitivni-rodicovstvi-predchazi-psychickym-i-fyzickym-trestum.html>

ONADNES. Zákaz tělesných trestů? Týden mlčení je horší, tvrdí psycholog. [online]. 2012-01-12 12:43 [cit. 2012-01-29].

Dostupné z: http://ona.idnes.cz/zakaz-telesnych-trestu-tyden-mlceni-je-horsi-tvrdi-psycholog-pus-/deti.aspx?c=A120127_115609_deti_jup

SANANIM. Styly výchovy [online]. 2009-06-26 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://prevence.sananim.cz/node/126>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Úmluva o právech dětí. [online]. 2008-10-03 9:58 [cti. 2012-16-02]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Dětská práva

Odměny

Rodina

Tresty

Výchova

9. PŘÍLOHY

Tabulka č. 1: Nejpoužívanější tresty v České republice

Nejpoužívanější tresty	
vynadání dítěti	66%
pohlavek	48%
naplácání rukou přes zadek	46%
zákaz oblíbených činností	42%
zastavení kapesného	20%
domácí vězení	18%
Facka	15%
naplácání vařečkou, páskem apod.	13%
poslat dítě na hanbu	9%
výhrůžka polepšovnou	5%
nechat dítě klečat	4%

Zdroj: I dnes. Rodiče budou moci bít děti až od pěti let, chystá Šimůnková v zákoně. [online].

Tabulka č. 2 : Počet týraných a zneužívaných dětí

Chlapci a dívky	tělesné a psychické týrání, zanedbávání	sexuální zneužívání, dětská pornografie, prostituce
do 1 roku	315	0
od 1 roku do 3 let	630	18
od 3 do 6 let	890	85
od 6 do 15 let	2560	612
od 15 do 18 let	694	109

Zdroj: Eseznam. Statistiky týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí jsou alarmující. [online].